

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2SŽ/1/2018
Identifikačné číslo spisu: 9014010087
Dátum vydania rozhodnutia: 26.02.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Katarína Benczová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:9014010087.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Kataríny Benczovej a členov senátu JUDr. Jozefa Hargaša a Mgr. Petra Melichera, v právnej veci navrhovateľa: MAC TV, s.r.o., IČO: 00 618 322, so sídlom Brečtanová 1, Bratislava, zast.: Advokátska kancelária Bugala - Ďurček, s.r.o., so sídlom Miletičova 5B, 821 08 Bratislava, proti odporcovi: Rada pre vysielanie a retransmisii, so sídlom Palisády 36, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutia odporcu č. RP/029/2014 zo dňa 29. apríla 2014, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodnutie odporcu č. RP/029/2014 zo dňa 29. apríla 2014 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odporca je povinný zaplatiť navrhovateľovi náhradu trov zaplateného súdneho poplatku 500 Eur na účet právneho zástupcu Advokátska kancelária Bugala - Ďurček, s.r.o., so sídlom Miletičova 5B, 821 08 Bratislava do 30 dní od právoplatnosti rozsudku.

Odôvodnenie

I.

Odporca napadnutým rozhodnutím č. RP/029/2014 zo dňa 29. apríla 2014 (vydaným v správnom konaní č. 410-PLO/O-5921/2013) konštatoval porušenie povinnosti zo strany navrhovateľa ustanovenej v § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z.z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 308/2000 Z.z.“) tým, že na stránke www.noviny.sk v katalógu programov v sekcii Krimi poskytoval program „Úradníci chceli zobrať dieťa od rodiča, skončilo na psychiatrii“, ktorý spôsobom svojho spracovania a svojím obsahom zasiahol do osobnej cti v programe zobrazenej súdnej úradníčky, za čo bola navrhovateľovi uložená podľa § 64 ods. 1 písm. d/ zákona č. 308/2000 Z.z. sankcia - pokuta určená podľa § 67 ods. 15 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. vo výške 1.000 Eur.

II.

V odôvodnení napadnutého rozhodnutia uviedol, že vyššie uvedený príspevok bol posudzovaný z hľadiska, či ním mohlo dôjsť k porušeniu povinnosti v zmysle § 19 ods. 1 písm. a) t. j. zabezpečiť, aby audiovizuálna mediálna služba na požiadanie a jej zložky spôsobom svojho spracovania a svojím obsahom nezasahovali do ľudskej dôstojnosti a základných práv a slobôd iných. Pri posudzovaní bolo zistené, že došlo k neoprávnenému zásahu do cti súdnej úradníčky v takej miere, že obmedzenie slobody prejavu a práva na informácie v podobe vyvedenia administratívnej zodpovednosti voči navrhovateľovi na základe § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na ochranu cti dotknutej osoby.

Pri posudzovaní danej veci vychádzal o. i. aj z ustanovenia § 3 ods. 2 v spojení s § 5 písm. h/ zákona č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch, z ktorých vyplýva, že súdnym úradníkom oprávneným konať a rozhodovať na základe poverenia sudcu v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí je vyšší súdny úradník. Keďže súdna úradníčka zobrazená v príspevku je štátnym zamestnancom, ktorý je oprávnený samostatne rozhodovať a vykonávať úkony súdu v občianskom súdnom konaní, v trestnom konaní, v konkurznom konaní a inú činnosť súdu v rozsahu osobitného zákona, je vo všeobecnom záujme, aby požívala pri výkone svojho povolania dôveru, úctu a rešpekt verejnosti, ktoré práve pre svoje profesijné postoje a správanie pri výkone svojho povolania postupne získava. Súdna úradníčka je pri výkone rozhodnutia vykonávateľom štátnej moci, ktorá je financovaná občanmi. Keďže sa jedná o výkon štátnej moci, občania majú nielen záujem, ale aj právo byť informovaní. Preto zachytenie a odvysielanie postupu súdnej úradníčky by bez ďalšieho nemohlo byť vnímané ako neoprávnený zásah do jej osobnostných práv. Pre posúdenie porušenia ustanovenia § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. odporca posudzoval aj sprievodný komentár.

Podľa odporcu je z poskytovaného programu nepochybné, že maloletý chlapec znášal celú situáciu v súvislosti s výkonom súdneho rozhodnutia ťažko, o čom svedčí aj jeho hospitalizácia v nemocnici. Odporca nemal pochybnosti o faktickosti tvrdenia o traumatizujúcom zážitku pre maloletého chlapca, rovnaký záver však nevyvodil v prípade tvrdení, ktorými navrhovateľ bez relevantných údajov pripísal zodpovednosť za tento traumatizujúci zážitok konkrétnej osobe, súdnej úradníčke vykonávajúcej súdne rozhodnutie. Možnou príčinou chlapcovho psychického stavu mohlo podľa odporcu byť s rovnakou pravdepodobnosťou napríklad správanie rodinných príslušníkov sťažujúcich výkon rozhodnutia, ako aj konflikt rodičov, ktorý viedol až k súdnemu rozhodnutiu vo veci starostlivosti o maloletého chlapca. Z poskytovaného programu vyplynulo, že navrhovateľ nemal k dispozícii relevantné informácie, ktoré by potvrdili, že práve spôsob, akým postupovala súdna úradníčka, bol príčinou, prečo chlapec zažil šok, následkom ktorého musel byť hospitalizovaný v nemocnici. Práve naopak, z programu vyplynulo, že Ministerstvo spravodlivosti SR nevydalo v dobe poskytovania programu stanovisko potvrdzujúce závery prezentované v programe navrhovateľom ako fakty, že súdna úradníčka postupovala neprimerane, v dôsledku čoho skončil chlapec v nemocnici.

Odporca nepovažoval za problematické informovanie o danej téme, ani ilustrovanie traumatizujúceho výkonu súdneho rozhodnutia na konkrétnom prípade. Za problematické považoval závažné a relevantne nepodložené tvrdenia namierené voči konkrétnej aktívne pôsobiacej súdnej úradníčke, v príspevku opakovane detailne zobrazenej. Takýto postup zo strany navrhovateľa mal podľa odporcu nepochybne značne negatívne dopady na súdnu úradníčku, ktorej osobná česť a autorita boli zverejnením uvedených záverov spolu s citovanými tvrdeniami redaktora, v značnej miere znížené, čo mohlo mať zároveň za následok zmarenie ďalšieho výkonu súdnych rozhodnutí konkrétnou súdnou úradníčkou. Verejný záujem na poskytovaní takýchto informácií spôsobom, akým boli spracované v programe, nie je daný, najmä v situácii, kedy príčinná súvislosť medzi konaním súdnej úradníčky a hospitalizovaním maloletého chlapca v nemocnici nie je žiadnym spôsobom verifikovateľná a ani podložená. Zaradenie sporných informácií do programu nebolo podľa názoru odporcu nevyhnutné z hľadiska účelu informovať verejnosť o nastolenej téme. Práve naopak, ich zaradenie do programu odporca vyhodnotil ako nadbytočné s cieľom zatriktívniť program neprimeraným spôsobom.

Odporca dospel k záveru, že predmetný príspevok bolo možné spracovať iným spôsobom tak, aby bolo právo na slobodu prejavu navrhovateľa naplnené bez toho, aby došlo odvysielaním príspevku zároveň k

neprimeranému zásahu do ústavou garantovaných práv a slobôd. Sporný obsah príspevku nemal takú spravodajskú hodnotu, ktorá by odôvodňovala zásah do cti súdnej úradníčky.

Pri určovaní výšky sankcie vzal odporca do úvahy najmä rozsah a dosah vysielania (k obsahu audiovizuálnej mediálnej služby, ktorej je navrhovateľ poskytovateľom, má prístup neobmedzený počet obyvateľov), mieru zavinenia (objektívna zodpovednosť za správny delikt), trvácnosť správneho deliktu (zásah do osobnej cti v programe detailne zobrazenej súdnej úradníčky) a závažnosť správneho deliktu (poskytovaný program obsahoval závažné aj relevantne nepodložené tvrdenia namierené voči konkrétnej aktívne pôsobiacej súdnej úradníčke v programe opakovane detailne zobrazenej, ktoré výrazným spôsobom zasiahli do jej osobnej cti).

III.

Proti tomuto rozhodnutiu podal navrhovateľ v zákonnej lehote odvolanie a žiadal, aby najvyšší súd napadnuté rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Zároveň si uplatnil náhradu trov konania a trov právneho zastúpenia. Navrhovateľ považoval napadnuté rozhodnutie odporcu za nepreskúmateľné pre nezrozumiteľnosť alebo nedostatok dôvodov, vychádzajúce z nesprávneho právneho posúdenia veci, zistenie skutkového stavu považoval za nedostačujúce pre posúdenie veci a podľa jeho názoru bola v konaní odporcu zistená vada, ktorá mohla mať vplyv na zákonnosť napadnutého rozhodnutia.

Mal za to, že odporca v napadnutom rozhodnutí nešpecifikoval a neodôvodnil naplnenie kritérií legality, legitimity a proporcionality zásahu do slobody prejavu navrhovateľa. Dôvodil, že ochranu poskytnutú napadnutým rozhodnutím podľa § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. nie je možné považovať za abstraktnú, ale konkrétnu, nakoľko smeruje k ochrane práv individuálnych subjektov. Zdôraznil, že právomoc rozhodovať občianskoprávne spory, medzi ktoré patrí ochrana práva na osobnú česť, prislúcha výlučne všeobecným súdom a nie odporcovi, preto považoval za nelogické sankcionovať navrhovateľa ako vysielateľa za zásah do osobnej cti. Zastával názor, že v danom prípade bolo k úplnému zisteniu skutkového stavu potrebné zistiť aj názor dotknutej osoby (súdnej úradníčky) a hlavne poskytnúť priestor navrhovateľovi na obhajobu prostredníctvom výsluchu svedka, ktorý mohol zodpovedať najmä na otázku, či sa cítil konaním navrhovateľa dotknutý na právach na ochranu práva na osobnú česť. Uviedol, že odporca sa predmetným postupom postavil do role morálnej autority, ktorá je však v danom prípade neúčelná, nelogická, nežiaduca a disproporčná k právam navrhovateľa na slobodu prejavu a právam verejnosti na informácie.

Predmetný príspevok pozostával len z verbálneho popisu sprostredkovanej informácie, ktorá sa vyznačovala vysokým verejným záujmom a podľa navrhovateľa bolo jednoznačne právom verejnosti sprostredkované informácie prijať. Mal za to, že vyváženie informoval verejnosť o závažnej téme, a to takým spôsobom, ktorý neprekročil hranice bežnej žurnalistickej etiky. V tejto súvislosti zdôraznil, že v danom prípade sa jednalo o vec verejného záujmu, kde vystupoval verejný činiteľ pri plnení svojich úloh zverených mu zákonom, pričom predmetný príspevok sa netýkal súkromného vystupovania dotknutej osoby. Odporca nesprávne posúdil konanie navrhovateľa, keď toto nepovažoval za zákonnú realizáciu práva na slobodu prejavu a práva na informácie. Tvrdil, že v predmetnom prípade prevážil záujem verejnosti na obdržaní informácií verejného záujmu nad právom jednotlivcov na ochranu osobnej cti, a preto bolo potrebné konanie navrhovateľa posudzovať ako súladné so zákonom.

Zastával názor, že jediným orgánom, ktorý má právomoc rozhodovať spory o ochranu osobnosti (to znamená aj spory o zásah do osobnej cti) je výlučne súd a nie orgán výkonnej moci, preto otázka, či došlo alebo nedošlo k zásahu do osobnej cti fyzickej osoby je otázkou prejudiciálnou, o ktorej môže rozhodnúť jedine súd. Aplikácia ochrany podľa § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. sa má vykladať ako ochrana následná, až po právoplatnom rozhodnutí súdu o tom, či došlo alebo nedošlo k zásahu do osobnej cti určitej osoby. V tejto súvislosti nesúhlasil s tvrdením odporcu, že konanie vyjadruje len posudzovanie správneho deliktu a dotknutá osoba má plné právo domáhať sa ochrany svojej osobnosti na všeobecnom súde. Zdôraznil, že odporca v napadnutom rozhodnutí jednoznačne konštatoval, že navrhovateľ „zasiahol do osobnej cti“. Takýto výrok odporcu sa podľa navrhovateľa

jednoznačne nevzťahuje len k odvysielanému programu, ale aj k osobe dotknutej odvysielaným programom a meritórne vymedzuje zásah do práv konkrétnej osoby, čím sa takýto výklad stáva právne neudržateľným, nakoľko o spore medzi dvoma osobami súkromného práva rozhoduje výkonný orgán štátu.

Tvrdil, že napadnutým rozhodnutím odporcu došlo k jednoznačnému a nespornému obmedzeniu slobody prejavu navrhovateľa ako vysielateľa. Navyše v predmetnom prípade nie je možné individualizovať subjekt ochrany ľudskej dôstojnosti, nakoľko tento je príliš neurčitý a zo strany odporcu identifikovaný len ako „súdna úradníčka“.

IV.

O odvolaní navrhovateľa rozhodol najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 2Sž/12/2014 zo dňa 18. mája 2016 tak, že rozhodnutie odporcu č. RP/029/2014 zo dňa 29. apríla 2014 potvrdil a navrhovateľovi náhradu trov konania nepriznal. Najvyšší súd sa stotožnil s názorom odporcu, že spôsobom spracovania posudzovaného príspevku došlo k neoprávnenému zásahu do cti súdnej úradníčky v takej miere, že obmedzenie slobody prejavu a práva na informácie v podobe vyvedenia administratívnej zodpovednosti voči navrhovateľovi je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na ochranu cti dotknutej osoby. Konštatoval, že nebol daný verejný záujem na poskytovaní informácií spôsobom, akým došlo k ich spracovaniu, keď navyše príčinná súvislosť medzi konaním súdnej úradníčky a hospitalizovaním maloletého chlapca v nemocnici nebola verifikovateľná. Zaradenie sporných informácií do programu považoval aj najvyšší súd za nadbytočné s cieľom zatriktívniť program neprimeraným spôsobom. V dôsledku poskytnutia opakovaných detailných záberov tváre súdnej úradníčky bez rastrovania tvárovej časti, ako aj jej vyjadrení v rámci súdneho výkonu bez modifikácie hlasu, bola bezpochyby pre užšiu verejnosť identifikovateľná. Najvyšší súd uzavrel, že poskytovaním uvedeného programu sa navrhovateľ dopustil správneho deliktu, za ktorý mu bola uložená sankcia.

Uvedený rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky bol na základe ústavnej sťažnosti navrhovateľa zrušený nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 174/2017-44 zo dňa 24. januára 2018 a vec bola najvyššiemu súdu vrátená na ďalšie konanie. Ústavný súd Slovenskej republiky v uvedenom náleze konštatoval, že najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 2Sž/12/2014 zo dňa 18. mája 2016 porušil základné práva navrhovateľa podľa čl. 26 ods. 1 a 2 a čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Porušenie práv navrhovateľa vo vzťahu k právu na slobodu prejavu a práva na informácie zo strany najvyššieho súdu Ústavný súd Slovenskej republiky odôvodnil tým, že najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 2Sž/12/2014 zo dňa 18. mája 2016 neodstránil pochybenie odporcu, spočívajúce v opísanom ústavne nekonformnom zásahu do práva sťažovateľky na slobodu prejavu, a tak rozsudok najvyššieho súdu nesie rovnakú záťaž porušenia práva navrhovateľa na slobodu prejavu, a teda porušenia čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 10 ods. 1 a 2 dohovoru.

Svoj záver v tejto otázke ústavný súd odôvodnil tým, že odporca síce aplikoval zákonné ustanovenia pri prejednávaní veci (princíp legality), ktoré ho oprávňujú na ukládanie sankcií za porušenie § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z., avšak tieto ustanovenia aplikoval na prípad, keď cieľ chránený § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. nebolo možné dosiahnuť (princíp legitimacy). Podľa ústavného súdu odporca svojím rozhodnutím chránil subjektívne právo „štátnej úradníčky“ na česť a ľudskú dôstojnosť, avšak takúto ochranu dotknutej „štátnej úradníčke“ môže poskytnúť a poskytuje v prvom rade všeobecné súdnictvo na základe žaloby o ochranu osobnosti v zmysle § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. V prípade navrhovateľa nešlo o šírenie informácií, ktoré by zasahovali do ľudskej dôstojnosti osoby alebo skupiny osôb, ktoré by sa na základe objektívnych skutočností nemohli domáhať súkromnoprávnymi prostriedkami ochrany subjektívnych práv, a zo strany odporcu nešlo ani o hájanie verejného záujmu o ochranu ľudskej dôstojnosti tretích osôb v zmysle § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. Predmetom šírených informácií navyše bola činnosť „súdnej úradníčky“ pri výkone

súdneho rozhodnutia, išlo o zachytenie činnosti predstaviteľa orgánu verejnej moci pri výkone verejnej moci. Predmetom šírených informácií teda neboli aktivity fyzickej osoby pri súkromnej činnosti v čase osobného voľna a pod., kde by mohlo byť potenciálne „v hre“ súkromie fyzickej osoby.

K porušeniu základných práv navrhovateľky podľa § 46 ods. 1, 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru Ústavný súd Slovenskej republiky skonštatoval, že najvyšší súd sa vo svojom rozsudku nevysporiadal so všetkými pre spravodlivé a ústavne udržateľné rozhodnutie vo veci navrhovateľa ťažiskovými premennými. Nevysporiadal s otázkou, či zásah do práva na slobodu prejavu navrhovateľa zo strany odporcu prejde testom legality, legitimacy a nevyhnutnosti zásahu do jej práva na slobodu prejavu. Najvyšší súd sa nijakým spôsobom nezaoberal nastolenou otázkou, či uvedený zásah do slobody prejavu navrhovateľa bol legitímny a nevyhnutný, resp. či v uvedenom prípade vzhľadom na obsah navrhovateľom odovzdelanej informácie vôbec existoval legitímny cieľ, ochrana ktorého by si vyžadovala zásah do slobody prejavu navrhovateľa prijatím rozhodnutia odporcu a aplikáciu § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. Zdôraznil nesplnenie povinnosti súdu (opakovane judikovanej aj v rozhodnutiach ústavného súdu), reagovať na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom. Najvyšší súd tým, že neodpovedal v napadnutom rozhodnutí na právne relevantné ťažiskové otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, neposkytol navrhovateľke procesné záruky spravodlivého rozhodnutia, súčasťou ktorých je aj právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, čo postačuje na konštatovanie porušenia navrhovateľovho (sťažovateľkinho) práva na súdnu ochranu .

V.

Dňom 1. júla 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok upravujúci v zmysle § 1 písm. a) právomoc a príslušnosť správneho súdu konajúceho a rozhodujúceho v správnom súdnictve, a v zmysle § 1 písm. b) konanie a postup správneho súdu, účastníkov konania a ďalších osôb v správnom súdnictve.

Konania podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov (§ 492 ods. 1 Správneho súdneho poriadku). Odvolacie konania podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov (§ 492 ods. 2 Správneho súdneho poriadku). V súlade s uvedenými prechodnými ustanoveniami najvyšší súd v danej veci postupoval podľa doterajšieho predpisu, Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“).

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd vecne príslušný podľa § 246 ods. 2 písm. a/ Občianskeho súdneho poriadku v spojení s § 64 ods. 6 zákona č. 308/2000 Z.z. (v znení účinnom do 30. júna 2016), preskúmal napadnuté rozhodnutie odporcu, ako aj postup, ktorý mu predchádzal, vychádzajúc z právneho názoru Ústavného súdu Slovenskej republiky v danej veci dospel k záveru, že opravný prostriedok (odvolanie) navrhovateľa je dôvodné, a preto napadnuté rozhodnutie odporcu zrušil podľa § 250q ods. 3 OSP a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V správnom súdnictve preskúmajú sudy na základe žalôb alebo opravných prostriedkov zákonnosť rozhodnutí a postupov orgánov verejnej správy (§ 244 ods. 1 OSP). V prípadoch, v ktorých zákon zveruje súdom rozhodovanie o opravných prostriedkoch proti neprávoplatným rozhodnutiam správnych orgánov, postupuje súd podľa tretej hlavy piatej časti OSP (§ 250l ods. 1 OSP).

Podľa § 4 ods. 1 zákona č. 308/2000 Z.z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona o telekomunikáciách, poslaním rady je presadzovať záujmy verejnosti pri uplatňovaní práva na informácie, slobody prejavu a práva na prístup ku kultúrnym hodnotám a vzdelaniu a vykonávať štátnu reguláciu v oblasti vysielania, retransmisie a poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie.

Podľa § 4 ods. 2 zákona č. 308/2000 Z.z. rada dbá o uchovávanie plurality informácií v spravodajských reláciách vysielateľov, ktorí vysielajú na základe zákona alebo na základe licencie podľa tohto zákona.

Dohliada na dodržiavanie právnych predpisov upravujúcich vysielanie, retransmisiu a poskytovanie audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie a vykonáva štátnu správu v oblasti vysielania, retransmisie a poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie v rozsahu vymedzenom týmto zákonom.

Podľa § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. audiovizuálna mediálna služba na požiadanie, programová služba a ich zložky nesmú spôsobom svojho spracovania a svojím obsahom zasahovať do ľudskej dôstojnosti a základných práv a slobôd iných.

Podľa § 11 Občianskeho zákonníka fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.

Podľa čl. 26 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené. Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Vydávanie tlače nepodlieha povolovaciemu konaniu. Podnikanie v odbore rozhlasu a televízie sa môže viazať na povolenie štátu. Podmienky ustanoví zákon.

Podľa § 26 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.

Podľa čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Tento článok nebráni štátom, aby vyžadovali udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnostiam.

Podľa § 10 ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd výkon týchto slobôd, pretože zahŕňa aj povinnosti aj zodpovednosť, môže podliehať takým formalitám, podmienkam obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, ochrany povesti alebo práv iných, zabráneniu úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci

VI.

V prejednávanej príhode je predmetom preskúmania najvyšším súdom odvolaním napadnuté rozhodnutie odporcu, ktorým bola navrhovateľovi uložená pokuta za správny delikt, porušenie povinnosti ako vysielateľa podľa § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z., ktorého sa mal dopustiť tým, že na stránke www.noviny.sk v katalógu programov v sekcii Krimi poskytoval program „Úradníci chceli zobrať dieťa od rodiča, skončilo na psychiatrii“, ktorý spôsobom svojho spracovania a svojím obsahom zasiahol do osobnej cti v programe zobrazenej súdnej úradníčky.

Ako už konštatoval Ústavný súd Slovenskej republiky vo veci ústavnej sťažnosti navrhovateľa (nález sp. zn. II. ÚS 174/2017 zo dňa 24. januára 2018), slobodu prejavu (ktorá zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky) je potrebné považovať za konštitutívny znak demokratickej pluralitnej spoločnosti a za jednu zo základných podmienok na jej chod a individuálnu (seba)realizáciu jednotlivca. Sloboda prejavu patrí do vlastnej sféry ľudskej slobody, ktorá je spätá predovšetkým s vnútornou oblasťou vedomia a zahŕňa atribúty tejto ľudskej slobody, ku ktorej patrí sloboda svedomia, sloboda myslenia a sloboda zastávať, šíriť a prijímať názory na všetky otázky spojené so životom spoločnosti. Sloboda prejavu je prakticky neoddeliteľná od slobody myslenia.

Sloboda prejavu je nevyhnutná pre demokraciu a pre tvorbu slobodnej verejnej mienky v otvorenej spoločnosti, je základným pilierom demokratickej spoločnosti, v ktorej je každému dovolené vyjadrovať

sa k verejným veciam a vynášať o nich hodnotové súdey, a aj pri kritike platí z princípu demokracie vyplývajúca ústavná prezumpcia, že ide o kritiku dovolenú (porov. II. ÚS 326/09). Sloboda prejavu vo všetkých štátoch vybudovaných na demokratických princípoch predstavuje jeden zo základných pilierov demokracie a uplatňuje sa nielen vo vzťahu k informáciám a myšlienkam, ktoré sú prijímané priaznivo, resp. sú pokladané za neškodné či neutrálne, ale aj k tým, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú štát alebo časť obyvateľstva, čo je dané požiadavkami pluralizmu, znášanlivosti a otvorenosti, bez ktorých nemožno hovoriť o demokratickej spoločnosti (III. ÚS 385/2012).

Obmedzenie slobody prejavu je v demokratickej spoločnosti výnimkou, ktorú je navyše potrebné interpretovať reštriktívne a je možné ju ospravedlniť iba kvalifikovanými okolnosťami. Interpretácia obmedzenia slobody prejavu primárne zakazuje tzv. predchádzajúce obmedzenie (doktrína „no previous restraint“), typicky cenzúru (porov. čl. 26 ods. 3 ústavy), resp. dovoľuje obmedziť slobodu prejavu v prípadoch, ak ide o prejav jasne a bezprostredne vytvárajúci podstatné ohrozenie. Slobodu prejavu možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných alebo na ochranu určitého kvalifikovaného verejného záujmu. Limitačná klauzula inkorporovaná v čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru explicitne uvádza dôvody takéhoto obmedzenia. Takéto obmedzenie musí byť stále v súlade s demokratickým charakterom spoločnosti („nevyhnutné v demokratickej spoločnosti“). Článok 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru nedávajú štátu neobmedzený priestor na uváženie („margin of appreciation“) v určení, v prospech akého štátom proklamovaného verejného záujmu štát obmedzí slobodu prejavu. Takéto uváženie štátu sa vykonáva pod dohľadom prostredníctvom súdnych orgánov - ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva. Tento dohľad zahŕňa otázku, či bolo uvedené obmedzenie slobody prejavu legálne, legitímne a nevyhnutné a dohľad pokrýva tak oblasť legislatívy, ako aj jej aplikáciu v praxi predovšetkým prostredníctvom súdov. Dôvodom obmedzenia slobody prejavu môže byť okrem iného ochrana práv iných, teda aj základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti podľa čl. 19 ods. 1 ústavy, resp. čl. 16 ods. 1 ústavy konkretizovaného napr. aj v § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z.

Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze sp. zn. II. ÚS 174/2017 zo dňa 24. januára 2018 poukázal aj na úlohu médií v slobodnej spoločnosti v spojení so slobodou prejavu a rovnako tak na postavenie štátu vo vzťahu k médiám a ich slobode prejavu. Uviedol, že v podmienkach demokratickej, slobodnej a modernej informačnej spoločnosti je dôležitosť médií nespochybniteľná. Médiam taktiež prináleží sloboda prejavu. Tá sa vzťahuje predovšetkým na sprostredkovávanie informácií, ako aj šírenie správ, myšlienok a názorov, ktoré sú nielen pozitívne či neutrálne, ale aj takých, ktoré nesú negatívnu konotáciu, urážajú, šokujú alebo znepokojujú štát, politické elity alebo časť obyvateľstva, čo je dané požiadavkami pluralizmu, znášanlivosti, otvorenosti a permanentného diskurzu, bez ktorých nemožno hovoriť o demokratickej slobodnej spoločnosti. Sloboda prejavu vo vzťahu k médiám poskytuje ochranu nielen zvoleným témam, ktoré sú médiami komunikované, ale aj druhu a spôsobu ich spracovania a šírenia. Negatívny výpočet úloh štátu vo vzťahu k médiám zahŕňa predovšetkým povinnosť zdržať sa obmedzovania slobody prejavu a neodôvodnených zásahov do slobody prejavu. Výnimku tvorí ústavná licencia pre obmedzenie slobody prejavu, v zmysle ktorej slobodu prejavu možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných alebo na ochranu určitého kvalifikovaného verejného záujmu (porov. čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru). Vo vzťahu k vysielateľom je potrebné poukázať aj na čl. 26 ods. 2 ústavy, v zmysle ktorého podnikanie v odbore rozhlasu a televízie sa môže viazať na povolenie štátu. Štát má legitímne ústavou predpokladané právo legislatívne upraviť podmienky vstupu vysielateľov na mediálny trh. Vo vzťahu k administratívnej náročnosti splnenia zákonných podmienok vstupu vysielateľa na mediálny trh má štát pomerne širokú diskreciu. Po splnení zákonných podmienok vstupu vysielateľa na mediálny trh (t. j. získaní licencie) má však štát už len veľmi obmedzené možnosti zasahovať do práv vysielateľa spojených najmä s nerušeným výkonom ústavného práva na slobodu prejavu.

Podľa názoru ústavného súdu možno stanovenie § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. považovať za naplnenie ústavného predpokladu obmedzenia slobody prejavu vysielateľov v prospech ochrany ľudskej dôstojnosti a základných práv a slobôd iných iba v nasledujúcom smere. Uvedené zákonné ustanovenie si kladie za cieľ zabezpečiť prostredníctvom obmedzenia slobody prejavu

vysielateľov a sankčným mechanizmom rady ochranu základných práv a slobôd (ľudskej dôstojnosti a ľudskosti) v tých situáciách, kde subjekty ochrany nemajú k dispozícii prostriedky alebo z objektívnych skutočností vyplýva, že efektívne sa nedomôžu prostriedkov ochrany svojich (osobnostných) práv v rámci súkromnoprávných mechanizmov (napr. § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka - žaloba o ochranu osobnosti). Pre hájenie verejného záujmu o ochranu ľudskej dôstojnosti subjektov ochrany je nevyhnutné použiť sankčný mechanizmus. Pôjde napríklad o prípady, keď obsah vysielateľmi šírených informácií, názorov, myšlienok a ideí zasahuje do ľudskej dôstojnosti (alebo obdobných osobnostných základných práv a slobôd) nie konkrétnej osoby, ale bližšie neidentifikovanej skupiny ľudí, ktorí nemajú objektívne možnosť sa proti takýmto zásahom brániť súkromnoprávnou žalobou pre ich nespätosť s daným prostredím (napr. migrujúci ľudia - zásah do ľudskej dôstojnosti týchto osôb znevažujúcim informovaním o ich migrácii) alebo vzhľadom na ich sociálnu a ekonomickú situáciu ako skupiny osôb v danom prostredí (skupiny osôb zo znevýhodneného sociálneho prostredia - zásah do ľudskej dôstojnosti týchto osôb pohrdavým a tendenčným informovaním o ich spôsobe života), alebo pôjde o situácie zásahu do ľudskej dôstojnosti fyzickej osoby či osôb v spojení s konkrétnymi skutočnosťami z minulosti (napr. týkajúce sa holokaustu, zločinov proti ľudskosti, vojnových konfliktov v minulosti, keď napr. tieto osoby nežijú - zásah do ľudskej dôstojnosti týchto osôb popieraním holokaustu alebo zľahčovaním útrap ľudí preživších holokaust či ich blízkych) alebo prítomnosti (napr. týkajúce sa terorizmu či extrémizmu mimo územia Slovenskej republiky - napr. zásah do ľudskej dôstojnosti obetí necitlivým alebo príliš explicitným informovaním o obetiach alebo zraneniach). Použitie sankčného mechanizmu pre hájenie verejného záujmu o ochranu ľudskej dôstojnosti opísaných subjektov musí byť nevyhnutné (princíp nevyhnutnosti).

Chráni sa tak verejný záujem o to, aby sa pri informovaní verejnosti (a formovaní názoru recipientov na určitú problematiku) neústavne nezasahovalo do ľudskej dôstojnosti ani tých, ktorí nemajú k dispozícii prostriedky alebo z objektívnych skutočností vyplýva, že efektívne sa nedomôžu prostriedkov ochrany svojich (osobnostných) práv v rámci súkromnoprávných mechanizmov. Ustanovenie § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. však neslúži na ochranu základných práv a slobôd tých osôb, ktoré sú vzhľadom na adresnosť zásahu do ich práv zo strany vysielateľa, resp. vzhľadom na svoj pobyt, pracovisko, postavenie či iný status v rámci spoločenských vzťahov schopné efektívne hájiť svoje subjektívne práva súkromnoprávnymi prostriedkami ochrany, ktoré im poskytuje právny poriadok (žaloba o ochranu osobnosti podľa Občianskeho zákonníka). Odporca pre účely aplikácie § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. neslúži ako orgán verejnej moci posudzujúci spor o ochranu subjektívnych práv jednotlivcov (t. j. súkromnoprávny spor), ale ako orgán verejnej moci, ktorý je na strane verejného, ústavou chráneného záujmu, ktorý aj pomocou § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. háji. V tomto duchu je potrebné vykladať a aplikovať § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. a ustanovenia o sankčnom mechanizme použiteľnom pri porušení tohto ustanovenia.

Najvyšší súd znovu prejednal vec za účelom odstránenia nedostatkov týkajúcich sa porušenia práva navrhovateľa podľa čl. 46 ods. 1, 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru s prihliadnutím na vyslovené závery ústavného súdu v otázke práva na slobodu prejavu a práva na informácie, opierajúce sa jednak o judikatúru ústavného súdu ako aj judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva.

Po novom prejednaní veci dospel k záveru, že uložením sankcie za správny delikt vytýkaný navrhovateľovi došlo zo strany odporcu k postupu, ktorým bola nedôvodne uložená sankcia za porušenie povinnosti podľa § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z., nakoľko odporca v správnom konaní neaplikoval právnu úpravu ústavne konformným spôsobom.

V tejto súvislosti nemožno nepripomenúť, že judikatúra vnútroštátnych súdov v súvislosti s prípustnosťou porušovania základných ľudských práv akceptovala vymedzenie postupu tzv. testu proporcionality, v zmysle ktorého „Obmedzenie akéhokoľvek základného práva alebo slobody, a teda aj slobody prejavu možno považovať za ústavne akceptovateľné len vtedy, ak ide o obmedzenie, ktoré bolo ustanovené zákonom, resp. na základe zákona, zodpovedá niektorému ustanovenému legitímnemu cieľu a je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie sledovaného cieľa, t. j. ospravedlňuje ho existencia naliehajúcej spoločenskej potreby a primerane (spravodlivo) vyvážený vzťah medzi použitými

prostriedkami a sledovaným cieľom, t. j. musí ísť o obmedzenie, ktoré je v súlade so zásadou proporcionality.“ (II.ÚS 184/2015 z 11.11.2015). Súčasťou tohto postupu je aj skúmanie a vyhodnotenie naplnenia kritérií legality, legitimity a nevyhnutnosti, ako to bolo v reakcii na sťažnostné dôvody navrhovateľa podrobne analyzované v náleze ÚS SR II ÚS 174/2017 zo dňa 24.1.2018

Na základe vyššie uvedeného treba uviesť, že nie je spochybnená otázka legality daného postupu, nakoľko konal na základe právnej úpravy zákona, ktorý mu umožňoval postihnúť zákonom definovaný správny delikt. Nie je však preukázané, že postup odporcu bol legitímny, t. j. uloženie sankcie smerovalo k dosiahnutiu cieľa uvedeného v § 19 ods. 1 písm. a) zákona o vysielaní a retransmisii, ktorým je zabránenie zasahovania do ľudskej dôstojnosti, práv a slobôd iných, teda že popísaným konaním navrhovateľa došlo k spáchaniu správneho deliktu.

Problematickým sa javí preukázanie tvrdenia, že popísaným konaním navrhovateľa, spracovaním a uverejnením príspevku o výkone úradnej činnosti (identifikovateľnej) vyššej súdnej úradníčky týkajúcej sa maloletého dieťaťa a následnej hospitalizácii tohto dieťaťa na psychiatrickom oddelení došlo k zásahu do ľudskej dôstojnosti práv a slobôd v príspevku opakovane zobrazenej vyššej súdnej úradníčky, ktoré by odôvodňovalo uloženie sankcie podľa § 19 ods. 1 písm. a) zák. č. 308/2000 Z.z. ako uloženia opatrenia v rámci limitov vymedzených ust. čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že okruh subjektov, krytých ochranou ust. § 19 ods. 1 písm. a) zák. č. 308/2000 Z.z. („...práv a slobôd iných“) je vzhľadom na verejnoprávny charakter poskytovanej ochrany potrebné oproti všetkým do úvahy prichádzajúcim subjektom zúžiť na tie subjekty, ktoré „nemajú k dispozícii prostriedky alebo z objektívnych skutočností vyplýva, že efektívne sa nedomôžu prostriedkov ochrany svojich (osobnostných) práv v rámci súkromnoprávnych mechanizmov ...“

Ochrana subjektívneho práva na česť a ľudskú dôstojnosť dotknutej súdnej úradníčky poskytnutá odporcom teda nie je legitímna, nakoľko takúto ochranu poskytuje v prvom rade všeobecné súdnictvo na základe žaloby o ochranu osobnosti v zmysle § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Navyše je nutné pripomenúť, že predmetom navrhovateľom šírených informácií bola činnosť dotknutej súdnej úradníčky ako predstaviteľa orgánu verejnej moci pri výkone jej činnosti (výkon súdneho rozhodnutia). To znamená, že nešlo o zachytenie súkromnej činnosti fyzickej osoby v čase mimo výkon služobnej činnosti.

VII.

Za danej situácie teda najvyšší súd konštatuje, že zásah do slobody prejavu navrhovateľa vykonaný uložením sankcie za porušenie ust. § 19 ods. 1 písm. a) zákona 308/2000 Z.z. nemal legitímny cieľ a preto napadnuté rozhodnutie odporcu zrušil podľa § 250q ods. 3 OSP vec mu vrátil na ďalšie konanie.

O náhrade trov konania najvyšší súd rozhodol podľa § 250k ods. 1 OSP v spojení s § 250l ods. 2 OSP a § 151 ods. 1, 2, 8 OSP tak, že úspešnému navrhovateľovi priznal právo na náhradu trov konania, nakoľko si však navrhovateľ ani v lehote 5 dní od vyhlásenia rozsudku predmetný nárok nevyčísľil, bola mu priznaná iba náhrada trov konania vo výške 500 Eur za zaplatený súdny poplatok vyplývajúca z obsahu súdnehopisu.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v pomere hlasov 3:0 (§ 3 ods. 9 veta tretia zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok nie je prípustný.